

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maria Luisa Olaeta Berrojaetxebarria

*Gernika-Lumo,
Bizkaia
(1926-2011)*

Aurkibidea

Biografia

1926. urtean jaio zen Don Tello kaleko Argintxonaren etxean. Gurasoak arrazuarrrak zituen: aita Arratzuerrotakoa eta ama Belendizko Mintegibeazkoakoa "Minttei". Bere aita itsasgizona zen, makinista. Umetan karmeldarren ikastetxean ibili zen. 1937ko bonbardaketan beraiek bizi ziren etxea erre zen eta amaren aldeko amamaren etxera joan ziren Belendizera. Handik gutxira, 12-13 urterekin, Bilboko Deustura joan ziren etxeok eta bertan hasi zuen bizi berri bat, ordudanik bertan bizi izan baitzen. Hala ere, sekula ez zuen ahaztu bere jaioterria eta bertako euskara.

Zintak

GER-042

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-09-15
- **Iraupena:** 61 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea

GER-043

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-09-15
- **Iraupena:** 25 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Gernikatik Belendizera alde egin behar

- **Erref:** GER-042/002
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:01:37. **Bukatu:** 00:03:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Don Tello kalean bizi zirenez, San Juan Ibarren jolasten zuten, eta karmeldarren ikastetxera joaten ziren. Bonbardaketa etxe barik gelditu ziren eta amaren jaiotetxera Belendizera (Arratzu) joan ziren.

2. Karmeldarretara neskak ezin ziren bizikletaz joan

- **Erref:** GER-042/004
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:05:24. **Bukatu:** 00:08:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:

Bere aita Arratzuko Arratzuerrotakoa zen. Umetan errotara irin bila zelan joaten ziren gogoratzen du. Gernikan San Juan Ibarren egiten zituzten olgetak. Bonbardaketa ostean karmeldarretara joaten jarraitu zuten nahiz eta Belendizera egon, bizikleta erosi zioten-eta; baina bizikleta Errenteria auzoan utzi behar izaten zuten, kapilauak ez zuelako ondo ikusten neskak bizikletan ibiltzea. 12-13 urte zituela etorri ziren bere etxeak Bilbora.

3. Salaketa bat tarteko aita atxilotu

- **Erref:** GER-042/007
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:09:55. **Bukatu:** 00:11:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan

Laburpena:

Bere aita salaketa bat tarteko atxilotu egin zuten; baina, itsasoan egiten zuenez lan, sekula ez zen politika kontuetan sartuta egon. Isun itzela ordaindu behar izan zuten.

4. Irratian entzunda alde egin zuten Gernikatik; tropak Merzedean

- **Erref:** GER-042/010
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:12:36. **Bukatu:** 00:15:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Beraien aitak irratia zuen; eta, nazionalak Markinara heldu zirela entzun zutenean, Arratzuranzko bidea hartu zuten. Ez zuten pentsatu ere egin Gernika erre egingo zutenik. Beraien izeko bat Merzedeen zegoen moja, eta Gipuzkoako gudari asko zeuden bertan, komentua hustu egin baitzuten tropentzat.

5. Gernikatik Belendizera, Belendiztik Kortezubira

- **Erref:** GER-042/011
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:15:44. **Bukatu:** 00:17:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Belendizen (Arratzu) zeudela, Kortezubira joan behar izan zuten, Urrienera, Nabarniz aldetik zetozelako tropak. Lehenengo, Gernikako etxea utzi behar izan zuten, eta gero, baita Belendizkoa ere.

6. Soldaduei esnea eman behar

- **Erref:** GER-042/013
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:18:06. **Bukatu:** 00:19:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Kortezubiko Urriene baserrira joan ziren Belendiztik. Gautegiz- Arteaga aldetik Gernikarantz joan ziren soldaduak Urrienera joaten ziren esne bila, ez zuten sekula ordaintzen. Belendizera bueltatu eta gero, Bilborako bidea hartu zuten.

7. San Juan Ibarra tabaka

- **Erref:** GER-042/015
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:25:25. **Bukatu:** 00:27:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Karmeldarretan "media pensión"en egon ziren. Kultura orokorra ikasten zuten bertan. Beraien etxetik, Argintxonaren etxetik, San Juan Ibarra ikusten zuten eta bertan aritzen ziren tabaka. Tabak artxoaren (Bildotsa) belauneko hezurrekin egiten zen.

8. Goikoetxeatar fraideek euskara sustatu zuten gazteen artean

- **Erref:** GER-042/016
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:27:15. **Bukatu:** 00:29:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren jarrera

Laburpena:

Aita Juan Jose eta Aita Felipe fraide jesuitak egon ziren Gernikan. Euskara sustatzeko eta erakusteko ahalegina egin zuten. Anbulatorio ondoan zegoen jauregi batean zeuden, eta bertan egiten zituzten umeentzako eta gazteentzako ekintzak, jolasak... betiere euskaraz.

9. Euskarak ematen digu nortasuna

- **Erref:** GER-042/018
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:29:54. **Bukatu:** 00:30:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararekiko sentimendua

Laburpena:

Gure nortasuna euskarak ematen digula dio. Gernikan konplexu asko zeuden, "aldeanoen" hizkuntza eta kultura gabekoa zelakoan.

10. Goikoetxeatar fraideekin ikasitakoak; politika egiten zutelakoan kartzelatua

- **Erref:** GER-042/020
- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 00:30:47. **Bukatu:** 00:33:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren jarrera
- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan

Laburpena:

Aita Juan Jose Goikoetxea eta Aita Felipe Goikoetxea fraide jesuitek ekarpen handia egin zuten herrian. Jendeak asko maite zituen, goizeko seietako mezara ere gogotsu joaten ziren. Eurak eskolara joan aurretik joaten ziren Andra Mariko elizara. Euskarazko abestiak eta ipuinak jesuita horiekin ikasi zituzten. Aita Juan Jose politika egiten zuela argudiatuta kartzelatu zuten.

11. 10.000 ogerlekoko isuna diru zaharretan

- **Erref:** GER-042/022
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:36:41. **Bukatu:** 00:38:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerrako administrazioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Soltxaga jeneralak Arana Kondearen etxe batean zuen bulegoa, eta Maria Luisaren aita bertara eraman zuten atxilotuta. Sasoi hartako 10.000 ogerleko, 50.000 pezetako, isuna jarri zioten. Baina ez zuten diru berriarekin ordaindu behar, zaharrarekin baizik. Sasoi hartan diru-aldaketa egon zen.

12. Gernikan zer erosirik ez zegoeneko

- **Erref:** GER-042/025
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:40:49. **Bukatu:** 00:42:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Gernikan ez zegoen zer non erosirik. Bere ama Markinaraino joan zen oinez arropa bila. Badaezpada dirua gordeta zuten bere gurasoek; jende gehienak, ostera, ez.

13. Gernikara itzultakoan aurkitu zutena

- **Erref:** GER-042/027
- **Iraupena:** 0:00:11. **Hasi:** 00:42:41. **Bukatu:** 00:42:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Gernikara bueltatu zirenean zer aurkitu zuten kontatzen du. Errepidea altxatuta zegoen. Dirua zuen jendea Bilbora joaten zen trenez erosketak egitera, herrian ez baitzegoen ezer ere. Beraiek kutxa gotor batean lurperatuta gorde zuten dirua.

14. Bonbardaketako biktimak

- **Erref:** GER-042/031
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:46:05. **Bukatu:** 00:48:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Beraiek beti egiten zuten euskaraz, baina karmeldarretan ezin zuten. Bere aitaren senitarteko batzuk hil ziren bombardaketan.

15. Gernika garbitzeko, presoak ekarri zituzten

- **Erref:** GER-042/032
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:48:02. **Bukatu:** 00:50:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gernika garbitzeko lanetan, "ciudades devastadas"eko bulegokoak eta langile-batailoietakako presoak aritu ziren. Errenteria aldea ez zuten erre.

16. Kanpaiak

- **Erref:** GER-042/033
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 00:50:03. **Bukatu:** 00:52:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Andra Mariko kanpaiak jotzen hasten zirenean, jendea babeslekuetan sartzen zen, baina beraiek ez ziren sekula joan, amamak ez zuelako gura izaten. Baserrian babes gehiago izango zutelakoan joan ziren Belendizera (Arratzu).

17. Solorik solo kontu handiz

- **Erref:** GER-042/035
- **Iraupena:** 0:04:45. **Hasi:** 00:53:06. **Bukatu:** 00:57:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Solorik solo joan ziren Arratzurantz. Bera gurasoekin joan zen, bere neba-arrebak lehenago joan ziren amamarekin. Kontu handiz joan behar izaten zen, abioetatik jendea metrailatu egiten zuten-eta.

18. Dendak

- **Erref:** GER-042/037
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:58:35. **Bukatu:** 01:01:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:

Boyra botika lehen ere bazegoen. Arrietarren eta Ezkurdiatarren janari-denda. "Cigarrerito" estankoa. Abarketa-dendak: Etxabe, Olaortua...

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com